

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΣΚΗΝΩΝ(*)

(Ὁρα φυλλ. Ι')

(1) Ἐν τῷ ποιήματι τούτῳ, οὗ μόνον ὀλίγαι στροφάς ἐνταῦθα παρατίθεμεν, περιγράφεται ἡ πολὺδακρυσ θείσις τοῦ Ἀδν Ροδρίγου, τελευταίου βασιλέως Βισιγότου τῆς Ἰσπανίας μετὰ τὴν ἀνεπανόρθωτον ἤτταν ἣν ὑπέστη μαχόμενος κατὰ τῶν Ἀράβων ἐν τῇ μάχῃ τῆς Γουαδαλέτης τὴν 26 Ἰουλίου 711. Τοιαῦτα ποιήματα διηγείρον, λέγει ὁ Σισμόνδης, παρὰ τῷ μᾶλλον εὐφαντάστῳ, ἔαν ὅχι παρὰ τῷ ἐμφορνεστῳ λαφῷ τῆς Εὐρώπης, τοσοῦτον ζωηρὸν ἐνθουσιασμὸν, ὥστε οἱ στρατιῶται ἔμελπον αὐτὰ κατὰ τὰς ὁδοπορίας των, οἱ χωρικοὶ ἐν μέσῳ τῶν ἔργων των, καὶ αὐταὶ αἱ γυναῖκες κατὰ τὰς νυκτερινὰς συναναστροφάς των.

(2) Μαρία Πατσέκου, χήρα τοῦ Ἀδν Ἰωάννου τῆς Παδίλλης, οὗ ἤδη ἐποιήσαμεθα μνείαν ἐν προηγουμένῃ σημειώσει, καὶ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου προστίθεμεν ἐν τῇ παρουσίᾳ ὡς φόρον σεβασμοῦ καὶ παγκοσμίῳ εὐγνωμοσύνης, τὰ ὀνόματα τῶν δύο μεγαθύμων αὐτοῦ ἐν τῇ δυστυχίᾳ συντρόφων, δηλ. τοῦ Ἀδν Ἰωάννου Μπράβου καὶ τοῦ Ἀδν Φραγκίσκου Μαλδονάδου. Ἡ ἑξοχος αὕτη γυνὴ δὲν ἀπληπίσθη, οὔτε ἀπέθανεν ἐκ τῆς δδύνης ἀναγινώσκουσα ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἣν ὁ διάσημος αὐτῆς σύζυγος ἀπηύθυνεν αὐτῇ πρὶν ἢ ἀνέλθῃ τὸ ἱκρίωμα τὰς ἀκολουθοῦσας λέξεις. αἱ σοὶ κληροδοτῶ τὴν ψυχὴν μου, διότι οὐδὲν ἄλλο μοι ἐπιτρέπεται νὰ σοὶ ἀφήσω·.

(*) Τὰς σπουδαίας ταύτας σημειώσεις μὴ δυνάμενες ἐνεκεν ἀπορίας χώρου, νὰ καταχωρίσωμεν, ὡς ὑπεσχηθῆμεν, ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλάδιῳ, δημοσιεύομεν σήμερον ἐν παραρτήματι.

Σ. Ζ. Α.

ἀλλ' ἀπεναντίας βοηθουμένη ὑπὸ τῆς ἐκτάκτου αὐτῆς διανοίας καὶ τῆς ἀτιθάσσου ἰσχύος τῆς καρδίας της οὐδὲν ἄλλο ἐπεδίωξεν ἢ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου της, ἅμα δὲ τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ ἔργου οὐ ἐκείνος προκατήρξατο, ὅθεν καὶ πολιτικὸς ἀρχηγέτης καὶ στρατηλάτης εὐκόλως ἀνδείχθη ἡ γενναία αὕτη γυνή. Οἱ στρατιῶται αὐτῆς, καθὰ διηγείται ὁ Σανδοβάλ, ἔφερον τῇ διαταγῇ αὐτῆς ἀντὶ ἐθνοσήμου μικρὸν ἐσταυρωμένον εἰς τὸν πῖλον, αὕτη δὲ πενήθορουσα καὶ ἐπιβαίνουσα ἡμίονου, ἐνῶ παρ' αὐτῇ μὲν ἵστατο ὁ ἐπίσης πενήθορων υἱός της, πρὸ δ' αὐτῆς ἐκυμάτιζε σημαία ὅπου ἐφαίνετο ἐωγραφισμένη ἡ καταδίκη τοῦ συζύγου της—τοσοῦτον ἠλέκτριζε τὰς δμάδας καὶ τὸν στρατὸν ὥστε κατὰ διαφόρους ἐξόδους ἀπέκρουσεν ἰσχυρῶς τὰ τὴν πόλιν προσβαλόντα βασιλικά στρατεύματα. Ὅπως δὲ τὰς ἀνάγκας τῶν περὶ ἑαυτὴν θεραπεύσει, κατάρθωσε νὰ τύχῃ τῆς χρηματικῆς συνδρομῆς τοῦ κλήρου, οὐχὶ ἐχθρικῶς τότε (ἐνεκεν ἰδιαίτερου συμφέροντος) πρὸς τοὺς ἀντάρτας διακειμένου, ὡς δι' εὐσεβοῦς ἀπάτης εἶχε προηγουμένως στερήσει τὴν περιφημίαν τοῦ Τολέδου μητρόπολιν πλείστων ὧν πολυτίμων σκευῶν· ἀλλ' ὅταν ἔπειτα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου κλήρου, τοῦ ὁποίου τὰς ἐπιθυμίας εἶχεν ἱκανοποιήσει ἡ Κυβέρνησις, οὐ μόνον ἐγκαταλείφθη, ἀλλ' ὡς ἡ αὐρηλικὴ Παρθένος· ἐπὶ μαγείᾳ ἐκατηγορήθη—ὅταν οἱ ἀγνώμονες καὶ ἀνόητοι κάτοικοι τοῦ Τολέδου παραδοθέντες εἰς τὸν βασιλικὸν στρατὸν διὰ τῆς βίας, τὴν ἐδίωξαν ἐκ τῆς πόλεως των, αὕτη κατέφυγεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ὅπου ἠδυνήθη ν' ἀντιστῇ τέσσαρας ἔτι μῆνας, ἕως ὅτου ἀποδαλοῦσα πᾶσαν ἐλπίδα, διέφυγε μετημφισμένη τὸ ἄγρυπνον ὄμμα τῶν ἐχθρῶν της μεταβαίνουσα εἰς τοὺς ἐν Πορτογαλίᾳ συγγενεῖς της.

(3) Ὅπως αἱ ῥήσεις τῶν δύο τούτων προσώπων τοσοῦτον διαφόρων τὸν χαρακτήρα καὶ τὰ φρονήματα μὴ καταστήσωσιν ἀμφίβολον τὴν ἀλήθειαν εἰς

τοὺς ἀναγνώστας ἐκείνους, δι' οὓς ἰδίως ἐγράψαν αἱ παροῦσαι σκηναί, ἀναγκαῖον νομίζομεν ὅπως ὑποκριθῶμεν τὸ μέρος τρίτου προσώπου.

Διεξιθόντες λοιπὸν μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ ἀμεροληψίας τὴν ἐκτενῆ καὶ πολυτάραχον ἱστορικὴν περίοδον, εἰς ἣν ἀνήκει ἡ περίφημος ἰσπανικὴ ἐπανάστασις ἡ ἀπὸ τοῦ 1520 μέχρι τοῦ 1522 διαρκέσασα, ἐν ὀλίγαις λέξεσι συμπεραίνομεν ὥς ἔπεται.

Α'. ὅτι τὰ κίνημα ἐκεῖνο ἦτο νόμιμον καὶ δίκαιον ὥς ἐκ τῶν ἀφορήτων αὐθαιρεσιῶν τῆς βασιλείας καὶ τῆς ἀριστοκρατίας ἐν γένει. Β'. ὅτι ἔτι νομιμώτερον ὀφείλει νὰ θεωρηθῇ ὥς ἐκ τῆς μακροχρονίου καὶ προπετοῦς ἀμελείας μονάρχου ἀπέναντι τῶν γενικῶν διαμαρτυρήσεων. Γ'. ὅτι ἡ ἀποποίηση τῆς Ἱερᾶς Ἐπιτροπῆς, ἀντιπροσώπου τῶν ἀνταρτῶν μὴ ἀποδεξαμένης τοῦ ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Καρόλου ὑπὸ τῶν ἀντιβασιλέων προταθέντος ὅρους συνδιαλλαγῆς, οὗ οἱ ἀντιβασιλεῖς ὑπέσχοντο νὰ πείσωσιν αὐτὸν νὰ παραδεχθῇ, δικαιολογεῖται ὑπὸ προηγούμενου γεγονότος, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἔζη. Ἀπελθόντες εἰς Γερμανίαν οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς ρηθείσης ἀντιπροσωπείας ὅπως ὑποβάλλωσιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα ἐμφρονεστάτην πρότασιν μεταρρυθμίσεως, ἐπληρορηθήσαν ἀσφαλῶς παρα τῆς αὐλῆς, ὅτι ἐὰν ἐπαρουσιάζοντο εἰς τὸν ἡγεμόνα, ἤθελον διακυβεύσει τὴν ἰδίαν αὐτῶν ζωὴν. Οἱ ἀγέρωχοι Ἰσπανοὶ ὑπέστρεψαν λίαν παρωργισμένοι· ἕκαστος δὲ δύναται νὰ φαντασθῇ ἐὰν ἡ ἄφρων καὶ ἀπάνθρωπος ἀλαζονία τοῦ Καρόλου ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς εἰρηνικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος. Καὶ πράγματι, πῶς ἠδύναντο μετὰ τὸ γεγονός τοῦτο νὰ θρέψωσι τὴν ἐλαχίστην ἐλπίδα ὅτι θὰ εὕρισκαν συγκατάβασιν καὶ ἀγαθοπιστίαν ἐν τοσοῦτον πεπωρωμένῳ ἀνθρώπῳ; Καὶ πῶς ἠδύναντο ἀφ' ἑτέρου νὰ ἐμπιστευθῶσιν εἰς τὴν μεσολάβησιν μιᾶς τάξεως ἀνθρώπων ἀμιλλωμένης πρὸς τὸν τύραννον κατὰ τὴν ὁμότητα; Μή τις ὁμως πιστέυσῃ ὅτι συμμεριζόμεθα τὸ φρόνημα ἐκείνων, οἵτινες μὴ συγχω-

ροῦντες τὴν ἐλαχίστην παρεκτροπὴν τοῦ ἀντιπάλου τῶν, θεωροῦσιν ἀναγκαῖα καὶ δίκαια τὰ ἴδια ἐκυτῶν παραπτώματα, καὶ ὅτι ἐντεῦθεν ἐπιδοκιμάζομεν τὰ ἐν Σεγυθίᾳ, Βούργῳ καὶ ἄλλαις πόλεσι διαπραχθέντα κακουργήματα καὶ τὰ πάντων στυγερώτατα, ἅτινα ἐν Βαλεντία καὶ Ματίόρκᾳ διεδαματίσθησαν. Μόνον ἀρκοῦμεθα παρατηροῦντες ὅτι ὁ καλὸς καὶ πράγματι ἱερὸς ἀγων οὐδέποτε κληροῦται ὑπὸ οἰουδῆποτε λάθους ἢ ἀνωμαλίας παρακολουθοῦσης αὐτὸν, διότι τὰ τοιαῦτα λάθη καὶ ἀνωμαλίαι δέον ν' ἀποδίδωνται εἰς ἐκείνους, ἡ μοχθηρία τῶν ὁποίων εἶναι ἡ αἰτία παντὸς κακοῦ. Ἐνταῦθα δὲ ἀρμόδιον κρίνομεν ν' ἀναφέρωμεν τοὺς ἀκολούθους πολυσημάντους λόγους τοῦ Ροβερτσῶνος ἀγγλινουστάτου καὶ λίαν συνετοῦ ἱστορικοῦ. «Αἱ πράξεις τῶν δημοτῶν δὲν ἦσαν μόνον ἀποτέλεσμα ὀχλαγωγικῆς καὶ στασιαστικῆς μανίας, καθ' ὅσον αὐταὶ ἐσκόπων τὴν μεταρρύθμισιν πλείστον πολιτικῶν καταχρήσεων καὶ τὴν ἐπὶ ἀσφαλοῦς βάσεως ἀνίδρυσιν τῆς δημοσίου ἐλευθερίας· τοιοῦτος δὲ σκοπὸς εἶναι ἄξιος τοῦ ζήλου ὃν ἐκείνοι ἐν τῇ ἔρδι ταύτῃ ἀείποτε ἐδείξαν.» Τὸ βερότατον καὶ ὀλέθριον λάθος τῶν ἐπαναστατῶν ἦτο ὅτι ὑπέκρινον εἰς χαμερπῇ πάθῃ, καὶ ὅτι ἀπηξίουσαν νὰ συνενώσωσιν, ὥς πρέπει νὰ πράξωσιν ἀδελφοὶ καὶ σύντροφοι ἐν τῇ δυστυχίᾳ, τοῦ σκοποῦ αὐτῶν καὶ δυνάμεις. «Ἐθνικὴ ὁμοσπονδία» προστίθησιν ὁ ἀνωμνησθεὶς ἱστορικὸς ἀλλ' ἤθελεν ἐμποιήσῃ σέβας εἰς τὰς ομάδας καὶ δέος εἰς τὸν ἡγεμόνα, ὅστις ἀδυνάτων ν' ἀντιστῇ, θὰ ἔστεργε πᾶν ὅ,τι ἐκείνη θὰ τῷ ἐπέτασσε. Τούτων οὕτω τεθέντων, ἐπιμένομεν ὅπως ἀείποτε ἀποδίδηται ἀντάξιος φόρος σεβασμοῦ πρὸς ἅπαντας ἐκείνους τοὺς φιλοπάτριδας, οἵτινες ἀπηλλαγμένοι τῆς σημερινῆς λύμης δηλ. τοῦ παγετοῦ ἐκείνου ἐγωϊσμοῦ ὅστις μετ' ὀλίγον ἴσως θέλει δεσμεύσει τὰς ἡμετέρας χεῖρας διὰ τῶν ἄρτι καὶ τοσοῦτον ἐπιπόνως συντριβεισῶν ἀλύσεων, προεκινδύνευσαν πάντοτε ὑπὲρ

τῆς πατρώας γῆς, ἐν αἷς χαίρομεν ἀναφέροντες τὸν ἔνδοξον ἐκείνον λόχον τῶν ἱερέων τὸν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ζαμόρρας στρατολογηθέντα, τὸν μεθ' ἡρωϊκοῦ θάρρους τὴν πόλιν Τορδεσίλλας κατὰ τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ ὑπερασπίσαντα, τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας σφαιρασθέντα καὶ οὕτω ἐξαγνίσαντα τὴν φαυλότητα πλείστων ἄλλων αὐτοκαλουμένων ἱερέων. Πρὶν ἢ δὲ περάνωμεν τὴν σημείωσιν ταύτην, ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ προσθέσωμεν τι λίαν σπουδαῖον.

Οἱ Καστιλιανοὶ κεκτημένοι τὸ πολιτικὸν ἐκείνο ἔμφυτον, οὐ μόνον ἡ Ἀγγλία μετὰ ἓνα αἰῶνα παρέσχε τεκμήριά τινα ἡττηθέντες ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν (εὐπατριδῶν κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ πολλῶ μάλλον ἐμπειροπολέμων) ἐλησμόνησαν διὰ μιᾶς τὸ πολυτιμὸν ἐκείνο καὶ θεῖον πλεονέκτημα τῆς ἐλευθερίας, πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἀποίας τοσοῦτον ἠγωνίσαντο καὶ ἔπαυον, καὶ μεταβαλόντες εἰς ἐνθουσιασμόν τὸ κατὰ τοῦ ὑπόλου αὐτῶν δεσπότην πρότερον αὐτῶν μέιστοι, τὸν ὑπερέτουν ἀκαλοῦθως ἐν πάσῃ αὐτοῦ ἐπιχειρήσει μετὰ τῆς γνωστῆς αὐτῶν ἀνδρίας καὶ πίστεως. Ἐν τούτῳ δὴλον προκύπτει εἰς ποίους παραλογισμοὺς, εἰς ὅποια τερατώδη παραπτώματα περιπίπτει λαὸς εὐφυῆς καὶ φιλελεύθερος, ὅταν κατέχεται ὑπὸ τῆς μανίας τοῦ νὰ ὑπερβῇ ὅλους τοὺς ἄλλους κατὰ τὴν ὕλικήν δύναμιν. Λεωθρήνητος μανία, μάλιστα πανολέτερη λύπη, ἥτις ὅτε μὲν ἐν τῇ μιᾷ ὅτε δὲ ἐν ἄλλῃ χώρῃ ἀναφαινομένη, νὰ μὲν ἐπιτείνει ὥς ἡ φρενίτις τὰς δυνάμεις τοῦ ὑπ' αὐτῆς καταλαμβανομένου ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν ἀφρόνων καὶ ἀδυνάτων, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν παρασκευάζει εἰς τοὺς βακχευμένους νικητὰς φρικώδεις συμφορὰς ἐν τῷ μέλλοντι.

(4) Μετανοήσας θεβαίως ἐπὶ τῇ ἀπὸ τοῦ θρόνου παραιτήσεϊ του, ὁ Κάρλος μετὰ ἐνός ἔτους διαμονὴν ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἀγ. Ιούστου, κατευνασθέντος τοῦ ὀργανισμοῦ, ὅστις ἐκείσε τὸν ἤγαγεν, ἅμα

δὲ ἐξατμισθείσης τῆς ἡδονῆς ἐκείνης ἢ νωτερισμὸς ἀείποτε συνεπάγεται, περιήλθεν εἰς ἀδημονίαν καὶ εἰς ἀλλόκοτον δυσθυμίαν.

Τούτοις προσθετέον ὅτι Φίλιππος ὁ Β'. ὁ ἀντάξιός αὐτοῦ υἱός, τῷ ἀπέτιε δυστρόπως τὴν σύνταξιν τῶν 100,000 σκουδῶν, ἅτινα ἐκείνος εἰς ἑαυτὸν ἐπεφύλαξε, τοῦθ' ὑπερ ὧφειλε πολὺ νὰ τὸν λυπήσῃ καὶ ὥς πατέρα καὶ ὥς ἡγεμόνα. Βέβαιον δ' ἔστιν ὅτι μάλλον ἔνεκεν ὀργῆς καθ' ἑαυτοῦ τοῦ ἰδίου, ἢ ἔνεκεν ἐλέγχου, ὁ ἀπληπισμένος αὐτοκράτωρ ἐπέβαλλεν ἑαυτῷ τὰς σκληραγωγίας ἐκείνας, αἵτινες ἔτι μάλλον ἐτάραξαν τὸ πνευμά του. Μίαν τῶν ἡμερῶν τῷ ἐπῆλθε κατὰ νοῦν ν' ἀφουπνίσῃ ἀπὸ βαθέος ὕπνου νέον τινα δοκιμὸν μοναχόν, πλὴν αὐτοῦ ἀνείγων νοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνεφώνησεν ἄνευ πολλῶν φιλοφρονήσεων «δὲν ἠρκέσθῃ λοιπὸν ὁ ἀνθρώπο, οὕτως ν' ἀνατρέπῃ τὸν κόσμον ἐπὶ τοσοῦτον, ἀλλ' ἡθάλῃς νὰ ταράξῃ τὴν ἀνάπαυσιν δυστυχοῦς δοκίμου!» Ἐπὶ τοῦ προκειμένου τούτου καὶ πρὸς θεβαίωσιν τῶν ὅσων πρὸ δολίγου εἶπεμεν, κρίνομεν ἐπ' ἀνάγκης νὰ ὑποδείξωμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας τὸν 65ον διάλογον τῶν Νεκρῶν τοῦ δικασήμου Φανελῶνος, ὅστις κατὰ πρώτην φοράν καὶ κατὰ τύχην περιήλθεν ὑπὸ τὰ ὅμματα ἡμῶν ἤδη συνταζάντων τὰς ἀνωτέρω γραμμάς. Ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ ὁ Κάρλος Ε' λέγει εἰς τὸν νέον μοναχόν. «Dieu veuille que tu ne te sois point mécompté comme moi, en quittant le monde dans ce noviciat» Οὗτοι δὲ οἱ λίαν πολυσήμαντοι λόγοι σχολιάζονται ὑπὸ πολυμαθοῦς τινος κριτικοῦ διὰ τῶν ἀκολούθων λέξεων. «Comme la vie et le pouvoir n' étaient qu' un pour lui (l' empereur), il se repentit de son abdication. On peut croire que ce chagrin abrégé sa vie.»

(5) Ἐὰν τινὰ πρόσωπα εἰσυχθέντα εἰς τὰς σκηνάς ταύτας ἀποδίδωσιν εἰς τὸν Κάρλον Ε' τὸν τίτλον «βασιλεὺς», καὶ οὐχὶ «αὐτοκράτωρ», δ-

φείλομεν νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι ἐκτὸς τῆς πρὸς τοὺς Γερμανοὺς ἀντιπαθείας τῶν Ἰσπανῶν, ὡς ἐκ τῶν διαφόρων τάσεων καὶ ἐξέων τῶν δύο λαῶν, οἱ Ἰσπανοὶ ἀγέρωχοι ἅμα δὲ καὶ ὀξυδερκεῖς, εἶδον παντοτε μετὰ δυσαρρεσκείας τὸν ἡγεμόνα των κύριον ξένης χώρας καὶ τοσοῦτον κραταιᾶς ὡς ἡ Γερμανία.

(6) Οὐδὲν ὀλεθριώτερον τῆς συνθήκης, ἣν Φραγκίσκος ὁ Α΄. ὅπως ἀνακτῆσθαι τὴν ἐλευθερίαν του, ἡναγκάσθη νὰ ὑπογράψῃ ὑπὲρ τοῦ Καρόλου Ε΄. τοῦ ἐπισήμου ἐκείνου διδασκάλου τῶν νεωτέρων πολιτικῶν πειρατῶν. Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ὑπεχρεοῦτο νὰ παραχωρήσῃ ἕνα τῶν ὠραιότερων ἀδομάντων τοῦ γαλλικοῦ στέμματος, τοῦτέστι τὸ δουκάτον τῆς Βουργουνδίας μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων του, νὰ παραιτήσῃ πᾶσαν ἐν Ἰταλίᾳ ἀξίωσιν καὶ πᾶν δικαίωμα κυριαρχίας ἐπὶ τῆς Φλάνδρας καὶ τῆς Αρτεσίας κτλ. Ἰπεχρεοῦτο πρὸς τοῦτοις νὰ ἐγγυηθῇ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης ταύτης, στέλλων ὡς δμήρους ἢ τοὺς δύο μεγαλύτερους αὐτοῦ υἱοὺς τὸν Δελφῖνον καὶ τὸν δούκα τῆς Αὐρηλίας, ἡ δώδεκα τῶν ἐπισημοτέρων γάλλων εὐπατριδῶν, δολίως καὶ ἐπιβούλως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Καρόλου ὑποδειχθέντων. Ἡ Δουδοβίκη ἐκ Σαβοΐας μήτηρ τοῦ Φραγκίσκου, καὶ ἀντιβασιλίсса, μὴ θέλουσα νὰ στερήσῃ τὸ ἔθνος τῆς πολυτίμου συνδρομῆς, ἣν ἄνδρες τοιοῦτοι ἡδύναντο ἐν δυσχερείσι περιστάσεσι νὰ παράσχωσιν, ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ πρὸς τὸν αὐτακράτορα τοὺς ἐγγόνους της. Ὁ Δελφῖνος ἦγε τὸ ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὁ δὲ δούξ τῆς Αὐρηλίας μόλις τὸ ἑβδόμον. Οὐχ ἥτον καὶ αὐτὸ τὸ μέτρον δὲν ἡμοίρει κινδύνων, καθότι ὁ Φραγκίσκος ἐσκόπευε νὰ παραβῇ τὰ ὑπεσχημένα. Καὶ αὐτὴ ἡ μᾶλλον ἀπάνθρωπος καρδιά μαλασσεται ἀναγινώσκουσα ἐν τῇ περισπουδαστῇ βιβλίῳ τοῦ Μινιέ πῶς ὁ Κάρολος προσπενέχθη πρὸς τὰ δύο ἄθωα ἐκεῖνα παιδιά, ὧν ἡ κάθειρξις

διήρκεσεν ἐπὶ ὅλην τετραετίαν. Κατ' ἀρχὰς ἐκλείσθησαν εἰς τὸ φρούριον τῆς Ἀμπουλδίας, ἀκολούθως εἰς τὸ τοῦ Βιλαμπάλδου μετὰ πολλῶν ὁμῶς ὑπηρετῶν. Τέλος μετηνέχθησαν εἰς Πεδράτσαν δὲ Λασιέρ εἰς τὴν ἐσχατιάν τῶν ὀρέων τῆς Καστίλις, ὅπου στερούμενοι τῆς συντροφίας τῶν συμπατριωτῶν των δὲν ἐφυλάσσοντο ἢ ὑπὸ ἀγροίκων καὶ βαναύσων Ἰσπανῶν στρατιωτῶν. Ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην κλητήρ τις τῆς ἐκσιλομήτορος ἀποσταλὲς εἰς Ἰσπανίαν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν βασιλοπαίδων, μετὰ πολλὰς δυσκολίας γενναίως καὶ καρτερικῶς νικηθεὶσας καί τοι πάντοτε πρὸς τοῦτο ἐδείκνυε τὴν ἄδειαν τοῦ Καρόλου—ἔτυχεν ἐπὶ ὀλίγας στιγμὰς τῆς χάριτος νὰ τοὺς ἴδῃ. Ὁ ἀγαθὸς οὗτος ἄνθρωπος ὀνόματι Βορδίνος, εὔρε τοὺς βασιλόπαιδας καθημέρους ἐπὶ δύο μικρῶν λιθίνων ἐδωλίων ἐν σκοτεινῷ δωματίῳ ὅλως γυμνῶ μετὰ παραθύρου λίαν ὑψηλοῦ ἀνοιχθέντος εἰς τοῖχον δέκα ποδῶν πᾶχους καὶ ἐφωδιασμένου διὰ διπλῆς κιγκλίδος. Ὁ ἀπεσταλμένος ὑποκλινάς ἐνώπιον αὐτῶν ἐπανέλαβεν εἰς αὐτοὺς δακρύων τοὺς λόγους τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μάμμης. Ὁ Δελφῖνος τὸν ἤκουσε μετὰ κατηφοῦς ὤρους, καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀπεσταλμένος ὠμίλει γαλλιστὶ ὁ ἐκσιλόπαις ἐστράφη πρὸς τὸν μαρκήσιον Βερλάγκαν στρατάρχην τῆς Καστίλις φύλακα δὲ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ παρόντα εἰς τὴν συνέντευξιν, ὅπως οὗτος εὐαρεστηθῇ νὰ ἐρμηνεύσῃ τοὺς λόγους ἐκείνους εἰς τὴν ἰσπανικὴν γλῶσσαν. Πρὸς ἐπίμετρον δυστυχίας τὰ ταλαίπωρα ἐκεῖνα παιδιά ἤρχιζον ἤδη ν' ἀπομανθάνωσι τὴν πάτριον αὐτῶν γλῶσσαν! Ἀσιπλά πάσης ἐνοχῆς, τὰ ἀθῶα ταῦτα θύματα ἐξήγνιζον παρασπονδίσαν ἦν ἀφορμὰ σπουδαίωταται, ὧν ἡ ἀνάπτυξις λίαν σχοινοτινῆς θὰ ἀπεβαινεῖν ἐν ἀπλῇ σημειώσει, δύνανται ἴσως νὰ δικαιολογήσωσιν.